

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 11 juni 2021

Mål nr

Ö 5910-20

PARTER

Klagande

CR

Ombud: Advokat JS

SAKEN

Beslut om dispens

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Sveriges advokatsamfunds styrelse, beslut 2020-10-02, § 873

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen, som avslår yrkandet om att det ska hämtas in ett förhandsavgörande från EU-domstolen, avvisar överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

CR har yrkat att Högsta domstolen ska meddela dispens för honom att bedriva advokatverksamhet i fler än ett bolag. Han har också yrkat att Högsta domstolen ska hämta in ett förhandsavgörande från EU-domstolen.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har anfört att samfundets beslut om avslag på dispensansökan inte kan överklagas och att det inte är nödvändigt att hämta in ett förhandsavgörande från EU-domstolen.

SKÄL

Inledning

1. Sveriges advokatsamfund är en privaträttslig sammanslutning. Advokatsamfundets stadgar fastställs av regeringen. Det sammanhänger med att Advokatsamfundet delvis utövar verksamhet av offentligrättslig karaktär i enlighet med vad som föreskrivs i 8 kap. rättegångsbalken, dock utan att därmed vara en myndighet.
2. I 8 kap. rättegångsbalken finns bl.a. regler om förutsättningarna för att antas som ledamot av Advokatsamfundet, om styrelsens och disciplinnämndens tillsyn över advokatväsendet samt om disciplinära ingripanden. Rättegångsbalkens regler kompletteras av bestämmelser i Advokatsamfundets stadgar samt av Vägledande regler för god advokatsed (VRGA), som har antagits av styrelsen. Om en advokat inte efterlever kravet på god advokatsed riskerar han eller hon att tilldelas erinran, varning och sanktionsavgift. Han eller hon kan också uteslutas ur Advokatsamfundet och därmed förlora rätten att använda titeln advokat.

Målet i Högsta domstolen

3. I augusti 2020 beslutade styrelsen för Advokatsamfundet att bevilja den tyske advokaten CR registrering som EU-advokat (jfr 8 kap. 2 a § rättegångsbalken). Han ansökte strax därefter om undantag (dispens) från regeln i 7.4.2 VRGA, som anger att advokatverksamhet inte får bedrivas i fler än ett bolag. CRs avsikt var att fortsätta att som delägare bedriva advokatverksamhet i ett tyskt bolag samt att bedriva advokatverksamhet som delägare i ett svenskt advokatbolag.

4. Styrelsen avslog CRs dispensansökan.

5. CR har överklagat styrelsens beslut att inte ge honom dispens. Han har anfört att överklagandet bör prövas av Högsta domstolen genom en analog tillämpning av reglerna i 8 kap. 8 § och 56 kap. 12 § rättegångsbalken, tolkade fördragskonformt med artikel 6 i Europakonventionen och artikel 47 i EU:s rättighetsstadga. Som huvudargument har han anfört att beslutet får samma effekt som en nekad registrering som EU-advokat – ett beslut som skulle vara överklagbart med direkt stöd av 8 kap. 8 § rättegångsbalken.

Vad målet gäller

6. I första hand gäller målet om CR har rätt att överklaga Advokatsamfundets beslut att inte medge undantag från regeln i 7.4.2 VRGA om att advokatverksamhet inte får bedrivas i fler än ett bolag.

Rättsliga utgångspunkter

EU-advokater

7. För en registrerad EU-advokat gäller – på samma sätt som om han eller hon vore ledamot av Sveriges advokatsamfund – en skyldighet att i Sverige bedriva advokatverksamheten med iakttagande av god advokatsed samt att

utövandet av verksamheten står under Advokatsamfundets tillsyn (jfr 8 kap. 2 a § och 6–9 §§ rättegångsbalken).

Rättegångsbalken

8. Möjligheten för en enskild att, med stöd av rättegångsbalken, klaga på Advokatsamfundets beslut är begränsad till vissa särskilt angivna beslut av direkt betydelse för rätten att verka som advokat. Den som har fått avslag på en ansökan om inträde i Advokatsamfundet eller som har uteslutits ur samfundet får överklaga beslutet till Högsta domstolen. Detsamma gäller den som har fått avslag på en ansökan om registrering som EU-advokat eller som har fått registreringen upphävd. Rättegångsbalken tillhandahåller inte en enskild någon ytterligare möjlighet att överklaga styrelsens beslut. (Jfr 8 kap. 8 § rättegångsbalken.)

9. Som framgått återfinns regeln om att advokatverksamhet inte får bedrivas i fler än ett bolag endast i VRGA. Mot den bakgrunden och med hänsyn till Advokatsamfundets ställning som privaträttsligt organ bör rätten att överklaga samfundets beslut – utöver de beslut som regleras i rättegångsbalken – komma i fråga endast under särskilda förhållanden (se bl.a. ”Den anställda advokaten” NJA 2010 s. 204 med hänvisningar samt Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken, suppl. 83, oktober 2017, s. 8:30 ff.).

Europakonventionen

10. Enligt artikel 6.1 i Europakonventionen har var och en vid prövningen av hans eller hennes civila rättigheter och skyldigheter rätt till en rättvis och offentlig förhandling inför en oavhängig och opartisk domstol.

11. Att Advokatsamfundets styrelse kan medge dispens från regeln i 7.4.2 VRGA – att en advokat inte får bedriva advokatverksamhet i flera bolag – skapar inte i sig någon rätt enligt artikel 6.1 till en överprövning i sak av dispensfrågan.

12. Det står vidare klart att regeln i 7.4.2 VRGA inte utgör ett hinder mot att en EU-advokat stadigvarande utövar advokatycket i Sverige. Beslut om att inte bevilja dispens får därmed inte samma direkta följdverkningar för en advokats yrkesutövning som beslut om att inte bevilja registrering enligt 8 kap. 2 a § rättegångsbalken eller sådana beslut i disciplinära förfaranden som innebär att advokatens yrkesutövning står på spel (jfr t.ex. Europadomstolens dom *W.R. v. Austria*, no. 26602/95, §§ 28–30, 21 December 1999, samt Justitiekanslerns beslut den 7 april 2011 i ärende dnr 5749-09-71, och Lars Heuman, *God advokatsed*, 2013, s. 26 f.). Rätten att med stöd av registreringen som EU-advokat stadigvarande bedriva advokatverksamhet i Sverige kan mot denna bakgrund inte anses bli kränkt genom ett beslut av Advokatsamfundet att vägra dispens (jfr artikel 13 i Europakonventionen).

13. Det saknas därmed stöd i artikel 6.1 i Europakonventionen för en rätt att överklaga beslutet att inte medge dispens från regeln i 7.4.2 VRGA.

EU:s rättighetsstadga m.m.

14. I artikel 47 i EU:s rättighetsstadga anges bl.a. att var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol.

15. Den etableringsfrihet som följer av unionsrätten utesluter inte att det under vissa förutsättningar får förekomma nationella begränsningar i etableringsrätten (se artikel 49 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt, jfr artikel 15.2 i EU:s rättighetsstadga). Av EU-domstolens praxis framgår sålunda att det i princip står medlemsstaterna fritt att reglera villkoren för att utöva advokatycket i medlemsstaten så länge det inte finns specifika unionsrättsliga regler för detta ändamål (jfr EU-domstolens dom *Wouters m.fl.*, C-309/99, EU:C:2002:98). De villkor eller etiska regler som ställs upp måste dock vara – och tillämpas – icke-diskriminerande, framstå som motiverade med hänsyn till ett trängande allmänintresse och vara ägnade att säkerställa det

som eftersträvas; de får inte heller gå utöver vad som krävs (jfr EU-domstolens dom Reinhard Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411).

16. Unionsrätten ger inte i sig en rätt för någon att driva advokatverksamhet i flera bolag. I advokatetableringsdirektivet¹ är det i artiklarna 9 och 10 särskilt reglerat vilka typer av beslut på området som ska kunna prövas av domstol och dessa omfattar inte beslut av det nu aktuella slaget.

17. Ett beslut att vägra dispens från den aktuella regeln kan visserligen hindra en EU-advokat från att bedriva advokatverksamhet i Sverige i just den organisationsform som han eller hon önskar. Den aktuella regeln i VRGA gäller emellertid lika för ledamöter av Sveriges advokatsamfund och för registrerade EU-advokater. De motiv för regeln som Advokatsamfundet har anfört i sitt yttrande till Högsta domstolen – nämligen att minska risken för intressekonflikter och att undvika oklarhet om vilken advokatbyrå som klienten har anlitat – är förenliga med de i p. 15 angivna kraven.

18. Inte heller artikel 47 i EU:s rättighetsstadga leder därför till att klagorätt ska anses föreligga när Advokatsamfundets styrelse beslutar att inte medge dispens från regeln i 7.4.2 VRGA. Detta förutsätter dock att Advokatsamfundets tillämpning uppfyller de kriterier som EU-domstolen har angett (p. 15).

Bedömningen i detta fall

19. I frågan om avvisning av överklagandet har inte uppkommit någon sådan fråga som föranleder tvivel om tolkningen av unionsrätten och som gör det nödvändigt att hämta in ett förhandsavgörande från EU-domstolen. Yrkandet om inhämtande av förhandsavgörande ska därför avslås.

---

¹ Europarådets och parlamentets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatyrket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles

20. CR kan inte grunda någon rätt till överklagande på rättegångsbalken eller artikel 6.1 i Europakonventionen.

21. Vad gäller möjligheten till överklagande med stöd av artikel 47 i EU:s rättighetsstadga konstaterar Högsta domstolen att Advokatsamfundets tillämpning av regeln i 7.4.2 VRGA inte har varit godtycklig utan har skett med stöd av de normer som styrelsen har antagit som vägledande för god advokatsed. Beslutet kan inte heller på något annat sätt anses avvika från de kriterier som EU-domstolen har angett (p. 15).

22. CRs överklagande ska därför avvisas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Kerstin Calissendorff (referent), Sten Andersson, Eric M. Runesson och Cecilia Renfors
Föredragande har varit justitiesekreteraren Josefine Wendel